

חיבור מרחוק

בבית הכנסת בסינגפור שכחתי את התווית הטעונה "דתל"ש" שמלווה אותי בישראל, ולראשונה אחרי שנים רבות מצאתי את עצמי מוביל תפילה בציבור, חוזר אל המנגינות האהובות שנזנחו. מחשבות על קהילתיות מסוג אחר

/ מורדי מילר /

ביום שישי האחרון אירע דבר שלא קרה כ־15 שנים: הייתי שליח ציבור בקבלת שבת. ועד שלא פצחו שפתיי ב"לכו נרננה", לא הבנתי כמה התגעגעתי.

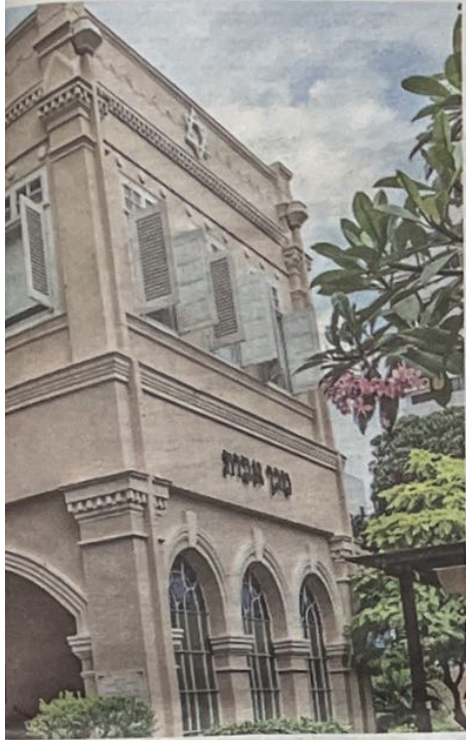
בן עשרים ואחת עובתי את העולם הדתי שבו גדלתי. מניעות פנימיות וחיצוניות רחקו אותי מחוץ לבית הכנסת. הקטגוריה הישראלית המקור כלת שחלה עליי הייתה "דתל"ש, ושנים אחדות נוח היה לי לאמץ את ההגדרה המאלצת הזו. גם לי וגם לבתי הכנסת שבהם גדלתי היה ברור ש"דתל"ש הוציא את עצמו מן הכלל, ולמעט ביקורים כאורח (שורה אחורית, כיפה מרושלת וביישנית) אין הרתל"ש יכול לנהוג כבעל בית, להוביל תפילה כחזן או לדרוש בקהל. 15 שנים המתינו בי המנגינות. והנה כעת, על הדוכן, כשליח ציבור, אני מוביל תפילה.

לא ביום אחר זה קרה, אלא מעל שנה – מאז הגעתי לסינגפור – הבשיל הדבר. כאן בסינגפור איש אינו מכיר בהגדרה "דתל"ש, ומי שבא לבית הכנסת מתקבל מיד כברכה ומוזמן להיות שותף מלא בפעילותה הגשמית והרוחנית של הקהילה. לא אורח, רצוי ככל שיהיה, אלא מוביל: מן השורה האחורית אל עמדת החזן. איש לא שואל (ולפיכך איש גם לא יודע) מי חובש כיפה מחוץ לבית הכנסת, ואילו מצוות מקיים כל אחר. ההנחה היא שברגע שנכנסת לבית הכנסת נחרת להיות שותף, וכך מתייחסים אליך. עם הזמן מצאתי את עצמי, כטבעיות רבה, מתפלל יותר – גם בימות השבוע – ומקיים דברים רבים שנזנחו עדי כה.

איש לא הסתכל עליי בחשך, בעיקום עין, בניקורת, בחיחות או בהתנשאות. להפך.

מצאתי יהדות נינוחה וטבעית, קפדנית ורצינית ככל שתהיה, ונהייתי לשוב ולהתמסר אליה. חיים חדשים פתעו בי. כמו התירו לי את מה שהיה אסור שנים, רק משום שלא עמדת ב"תקן". כבר לא הייתי "בעיה", "אתגר" או "כישלון"; מושא לע"רבי עיון, כינוסים וחשבון נפש ציבורי. יתרה מכך: אף אחר לא התפעל או התפלא מכך שאני פוקד את בית הכנסת; איש לא ניסה לשכנע אותי להגיע יותר ממה שרציתי. כל זה היה פשוט נהג איש. תבוא – מה טוב. לא תבוא – הכל בסדר. אתה חלק מאיתנו, כי אתה כאן. וכשאתה כאן, אתה מוזמן להיות גם אחראי ולהוביל. כמה כאן תחליט אתה. כמה להוביל? רק תבקש. העיקר, אינך נדרש לר"ן וחשבון בפני אף אדם.

ומתוך ההתמקמות המורשת שלי בבית הכנסת – אחרי איאלו דרשות בציבור, עליות לתורה, קריאת הפסחה והשתתפות בשיעורים שונים, הרחבת עוז ושאלתי אם אוכל להיות שליח ציבור בקבלת שבת. "כמובן שכן", נענית, "רק תגיד מתי". וכך, ביום שישי האחרון מצאתי את עצמי מוזמן לעצמי את קטעי התפילה, מתכוונן לחזנות, נרגש כמו ילד בר"מזווה (ורק ברגע האחרון נזכרתי, הפלא ופלא, שוהי פרשת בריהמזווה שלי). מתברר שכמו רכיבה על אופניים וכמו שחייה, שגם אם נזנחו ניתן לשוב אליהן בקלות, כך הלב והפה אינם שוכחים במהרה את עשרות הפעמים שבהן

עליתי חזן בנערותי. והנה המילים והמנגינות כפי, כמנהג האשכנזים, ערבות לחך, מתוקות מרבש. הקהל לא ידע את אשר בקרבי. יותר מדי זמן עבר מאז הייתי חזן. יותר מדי זמן. רגע עומד אני בנהווה בבית הכנסת הסינגפורי "חסד אל", ורגע בנערותי בבית הכנסת הירושלמי "נווה נוח", בה נהגתו המאירה של הרב יעקב ורדהפטיג. לכו נרננה לה' בסינגפור, נריעה לצור ישענו בירושלים. נקד מה פניו בתורה בסינגפור, בומירות נריע לו בירור שלים. חלק חסר הושב אל הנפש.

והנה כעבור כמה ימים, תזכורת צוננת מישראל. איש יקר, שאינו מכיר אותי, סח בפניי אגב אודי חא: "אני מוטרד מאוד מבעיית הדתל"שים". הניח שאני מאנשי שלומו, פון אונוערע. סיפר שהוא חבר בוועדה מיוחדת שמחפשת פתרונות ל"בעיית הדתל"שים" ושיחף בכמה מן המסקנות. אין לי דבר נגד האיש, שפועל באווירה ובהקשר מסוימים. אך משהו בתוכי התכווץ. חשבתי על כך שזו הפעם הראשונה מזה שנה וחצי שאני שומע את המילה המשונה "דתל"ש". הצדקנות, הבהילות, ושוב אני נורק אל מחוץ למחנה קדוש. דומני שבבית הכנסת שלו, בקהילה דתית לאומית דשנה, לא הייתי מרגיש רצוי, וסביר להניח שגם לא הייתי נקרא להיות חזן (יוצאי דופן תמיד יהיו, ואין בהם ללמד על הכלל).

הסיכון והסיכוי

בהקשר זה אני מבקש לשאוב השראה מאחד הסדרים המופלאים של רבי נחמן, "מעשה מאורח בעל כנפיים". ברובד הפשוט זהו סיפור על נדידה בין עולמות: בין עולמו של בעל הבית, היציב והגשמי – שבו הוא "מדבר עם בני אדם, ואוכל ושותה כאחד האדם", לעולמו של האורח המסתורי שחושף את בעל הבית, מרחף איתו ומביא אותו להשגות רוחניות יוצאות דופן. במשך הסיפור כולו, ולבכות מלבוש הגנה מיוחד שמעניק האורח בעל הכנפיים לבעל הבית שנתן בדייו,

מורדי מילר (במרכז) בכנס בין דתי שנערך בשבוע שעבר בסינגפור

מורדי מילר הוא דוקטורנט במחלקה למחשבת ישראל באוניברסיטת ברן גרוין

הרב נתנאל ריבני

הרב מרדכי אברג'ל
Jewish Welfare Board, Singapore

טובות. בכך - בעצם מציאת הנקודות הטובות - יעלה הרשע לכף זכות, כלומר יתחולל בו שינוי לטובה. ייתכן מצב שבו האורח הוא אכן מקור לסכנה; ייתכן שכונתו היתה "לחטוף את בעל הבית", בבחינת כל באיה לא ישר בון. אך אולי רבי נחמן מציג שבעצם ההתמסרות והאמון העמוק שנותנים באדם אחר, אנו מגלים בתוכו את היסוד דות החיוביים ובאמת מעלים אותו ממקומו השלילי אל מקום חיובי. אולי התמסרותו לאורח רוממה לא רק את בעל הבית אלא גם את האורח, שהכריע להגן על בעל הבית ולפרוש עליו מלבוש.

במישור האישי, העובדה שסמכו עליי ונתנו בי אמון שוב ושוב, ריגשה אותי מאוד והובילה אותי - במודע או שלא - להחליט שלא אאכזב את קהילה. להחליט שע"י להיות ראוי לאחריות שניתנה לי. לפעמים כל שצריך הוא לצעוד יחד אל הפתח, המקום הלימינלי שבין ה"בית" וה"חצר", מבלי לשאול יותר מרי שאלות. הסיכון קיים, ואני לא מזלזל בו ולא ממעיט בחשיבותו. אבל ללא נטיית לט סיכונים, אף אחד לא יוכל לפרוח - לא בעל הבית ולא האורח.

התהליך האישי שתיארתי כאן מתאפשר בזכות אנשים נהדרים רוגמת המרא דאתרא הרב מרדכי אברג'ל, הרב נתנאל ריבני והרב ניסים ווארי, ועל רקע קהילה דינמית, חיה, שבה איש אינו שואל מה מעשיך הרתיים לפני שהגעת לתפילה ולאחריה. לא מטעמי נימוס או כתכסיס רתי מתוחכם עבור "קירוב", אלא כי כל זה נתפס כלא רלוונטי ולא חשוב. ברגע שנכנס אדם לבית הכנסת הוא מביא איתו הודמניות נהדרות, כמקבל וכנותן, ויחדיו יוכל להתחולל ויקוד שמימי מופלא. ●

בית הכנסת "מגן אבות" בסינגפור צילום: Jewish Welfare Board, Singapore

יותר מדי זמן עבר מאז הייתי חזן. יותר מדי זמן. רגע עומד אני בהווה בבית הכנסת הסינגפורי "חסד אל", ורגע בנעדרותי בבית הכנסת הירושלמי "גוה נוף", בהנהגתו המאירה של הרב יעקב ורהפטיג. לכו נרננה לה' בסינגפור, נדיעה לצור ישענו בירושלים. נקדמה פניו בתודה בסינגפור, בזמירות נדיע לו בירושלים. חלק חסר הושב אל הנפש

נכנס יהודי שדרכו בעבודת ה' אינה ידועה לנו, הוא נושא איתו הודמנות והבטחה אך גם איום וסכנה. האם הור שבא בשערי בית הכ" נסת הוא אדם שראוי לתת לו להוביל אותנו? אם יישא ררשה מול הקהל, לאן ייקח אותי? נז כיצד ישפיע עלינו? האם הוא שומר שבת וכשרות? האם הוא משוקע בתורה ובמצוות? אולי כן, אולי לא, אולי לפעמים. האם נצא איתו אל הפתח? ייתכן שהאורח יתגלה כמי שבא מעולמות שאינם טובים. ובכל זאת, בעל הבית סומך על השתוקקות הקודש שבר ערת בו בעקבות המפגש עם האורח, ומוכן ליטול את הסיכון הרמטי.

אינני מתכוון לומר שקהילה יהודית צריכה לאפשר לכל אורח לשאת אותה על כני פיו, אבל אולי כדאי לברוק מה מעורר אצלם האורח, ובהתאם לכך להיות מוכנים ליטול סיכון מסוים. האם האורח מביא איתו חיבור עמוק ליהדות, ענוה ומעלות אחרות? אם הוא מעורר בקהילה השתוקקות, "איך משי" גים ומגיעים לאיזה דבר נעלה שבקדושה", אולי הסיכון כדאי.

ויש פה משהו נוסף, עמוק יותר, שמתק שר אף הוא לרבי נחמן. בתורה רפ"ב הירועה שלו. רבי נחמן מלמד שם שיש לרזן גם את הרשע הגדול לכף זכות, למצוא בו נקודות

יכול בעל הבית לעבור בין ביתו היציב ובין הדיחוי המטוכן. ההסבר שמעניק הסיפור למ ציאות זו הוא כפיצול בין חלקי הנפש: הצדדים הנתחזקים - הנפש הרוח - נשארים במקומם הנתחזק, בעולם הזה, בעוד הנשמה, החלק הגבוה יותר, עולה לגן עדן ומאפשרת לבעל הבית לה גיע להשגות רוחניות משמעותיות. בהתאם למ חשבתי של בעל הבית הוא יכול להתקשר פעם לנפש הרוח ופעם לנשמה.

ברובד עמוק יותר, נרמה לי שהסיפור קובע שכרי להתרומם ולהתחבר לנשמה יש צורך ליטול סיכון רמטי. כאשר בעל הבית חושד שהאורח אינו אדם רגיל מן השורה אלא אדם "מעולם אחר", הוא מבין שיש לו הור מנות לקבל ממנו הרכה לעולמות גבוהים יותר שהוא משתוקק אליהם. אך כל זה הוא בבחינת שמא. "מי יודע מי הוא", שואל את עצמו בעל הבית, ומגלה את ליבו בפני האורח: "אני מפשר לצאת עמך". הפחד והסיכון הם קריטיים כדי להגיע להשגות עליונות. הורות של האורח נושאת קסם והבטחה, אך גם ער עור ואיום. החלטתו של בעל הבית לצאת אל פתח הבית ולהתמסר (להיחטף), היא שמוכה אותו בחיוניות הנהדרים שהוא נחשף אליהם בהמשך.

כאשר כפתח בית הכנסת היציב והבטוח

"מפרי כפיה נטעה כרם"

במלאת עשר שנים לפטירתה של אהובתנו

תמר רוזנברג

נעלה לקברה ביום שני,

כ"א בתמוז תשפ"ג, (10.7.2023)

בבית הקברות בכפר עציון

- 18:30 <<< עלייה לקבר
- 19:00 <<< התכנסות ב"כרם תמר" ביקבי גוש עציון
- <<< תפילת מנחה
- <<< לימוד משניות לעילוי נשמת תמר
- <<< דברים לזיכרה מפי בני משפחה וחברים
- <<< שיעור מפי ד"ר שמואל ויגודה
- <<< בנושא: "רבן יוחנן בן זכאי - הנהגה בעידן של אתגרים"
- <<< תפילת ערבית

המשפחה

האירוע יתקיים בחורף מכנה היקב